

KÜLTÜR-SANAT

Atakan GÜNAY
Gıda Mühendisi

BİLİM VE SANAT ÜZERİNE

Bilim, sanat ve birbirleriyle ilişkisi üzerine yüzlerce araştırma yapıldığı ve kitap yayımlandığı düşünülürse, bu konuda birkaç tümcce ile sınırlı yazı yazmanın güçlüğü ortaya çıkar.

Gerek bilim, gerekse sanat, insanların çeşitli gereksinimlerini karşılamaya yönelik etkinlikte bulunmakta, bulgu ve yaratılarını ortak kullanıma sunmaktadırlar. Bu bağlamda, dogmalardan ayrı ve onlara karşı olarak gözlem, deney ve yaratılarını öne çıkararak insanların doğal ve entellektüel gelişimini sağlamada, bilim ve sanatın önemi yadsınamaz.

Bilimin amacı, insanların daha iyi bir yaşam sürbilmeleri adına genel doğrulara ulaşmaktır. Bu nedenle bilim, evrende varolan doğrulardan yola çıkarak, yani somut verileri gözlem, inceleme, deney ve zihinsel etkinlik sürecinden geçirerek, somut ve nesnel bulguları ortaya koymaktır.

Bilim adamı, bilimsel araştırmalarını yaparken yalnız ve donanımsız değildir. Kendisinden önce gerçekleşmiş araştırma ve tartışmalara ilişkin sonuçları görmezden gelemez, tam tersine onlardan yararlanır; bunları yaparken laboratuvara ve varsayımlarını kanıtlamak adına tartışma süreci yaşayabileceği bilimsel ortama da gereksinim duymaktadır.

Bu aşamada bilimin evriminden söz etmeden geçemeyiz. Bilimsel çıkarımlar, belirli bir tarihsel sırayı izleyerek, bir önceki bulgunun yaşanan koşullara uygun geliştirilmesi, kanıtlanması ya da yadsınması biçiminde bir evrim izlemiştir. Eğer alması hesap yapan aygıtları Çinliler, sayısal hesap makinesini Pascal, daha da önemlisi elektrik enerjisini batılı bilim adamları bulmasaydı, günümüzde tüm insanlığın yararlandığı bilgisayar, dahası internet gibi bir gelişmeden söz etmek olası değildi.

Bilimsel bulgular, bilim adamının öngördüğü ölçülerde insanlara ulaşmakta ve onların kullanımına uygun sonuçlar ortaya koymaktadır. Ancak, bilimin öngörülen ilkeler doğrultusunda algılanmadığı zaman zaman görülmekte, bilimsel etik kötü niyetli

saldırılarına uğramaktadır. Enerji elde etmek amacıyla radyoaktif elementlerin kullanılması insanlık adına birçok yarar sağlarken, nükleer silah üretilmesi ya da reaktörlerin patlaması ve sızıntı yapması sonucu insan yaşamının tehdit edilmesi düşündürücüdür.

Oysa sanatın böyle bir amacı ve yaklaşımı yoktur. Ulusal ve evrensel düzeye ulaşmış sanatın sorunsalı, gerçekliğin salt yansıtılması değil, genellikle soyutlanarak yeniden üretilmesidir.

Sanatçı, yaratımını ortaya koyarken gözlemlerinin yanısıra, bilimsel olguları, sanat tarihi birikimini ve içsel duygularını gerçeklerden yola çıkarak yapıtına aktarır. Emeğin -çalışmanın sonuçlarından biri olan sanat yapıtı, bilimde olduğunun tersine, soyut bir yaratıdır. Yani, alıcı (okuyucu, izleyici, dinleyici...) tarafından mantıksal-somut bir biçimde değil, imgesel-soyut yolla algılanır.

Bilim ve sanatın ortak paydası ırk, din, dil, renk ve cinsiyet ayrımı gözetmemeleridir kuşkusuz. Bilimle sanat arasındaki tek fark, elde edilen sonuçların algılanması ile ilgilidir. Bilim, somut bulguları ortaya koyarken, sanat çoğunlukla soyut nitelikte yapıtlar üretir. Bilimsel bulgu, insan tarafından bilim adamının öngördüğü biçimde algılanırken, sanat yapıtı, sanatçının düşündüğü ya da yansıttığı gibi algılanmayabilir. G. Bell tarafından icat edilen telefonun, günümüz teknolojisine uygun olarak çeşitli türlerinin üretilmesine karşın, temel işlevinde, yani insanların iletişim kurma işlevinde bir değişim olmamıştır. Diğer yandan, bir sanat yapıtı olarak P. İ. Çaykovski'nin piyano konçertosu, dinleyen hemen her insan tarafından farklı duygularla algılanmakta ve yorumlanmaktadır.

Bilim adamı ile sanatçı bir yığın güçlkle karşılaşarak, kimi zaman kendileriyle hesaplaşarak çalışmalarının sonuçlarını yansıtmaktadırlar. Doğal olarak, bu sonuçlar rastlantısal değil, yoğun çaba ve birikimlerin ürünüdür. Neki, insan sağlığı ve beslenme açısından önemi tartışılmaz olan gıda maddelerinin pastörizasyonu ilkesini eğer L. Pasteur bulmasaydı, elbette başka bir bilim adamı tarafından bulunacaktı. Buna karşılık, İspanya iç savaşını betimleyen ve soyut-kübik anlayışla yansıtılan "Guernica" adlı resmi P. Picasso yapmasaydı, aynı tema yansıtılsa bile, başka bir sanatçı tarafından yaratılmayacaktı belki de!

Bilim adamı ve sanatçı dogma ve zorluklara boyun eğmez, başka deyişle, nasıl olsa görümlerim diyerek karanlıkta gözlerini kapamazlar.